

Мамчур З. І., Чуба М. В., Драч Ю. А. (Україна, Львів)

ІНВАЗІЙНІ РОСЛИНИ В УРБООКΟΣИСТЕМІ ЛЬВОВА

Конвенція про біологічне різноманіття визначає «інвазійні чужорідні види» як такі, що загрожують екосистемам, оселищам, угрупованням або видам (Стаття 8, h). На Десятій нараді Конференції Сторін Конвенції у м. Нагоя, Японія (2010 р.) було поставлене завдання встановлення контролю і розроблення заходів управління інвазійними видами для запобігання їх поширення та укорінення. Україна ратифікувала Конвенцію у 1995 році, і зобов'язана виконувати заходи із запобігання інвазій і поширення інвазійних рослин, що становлять загрозу природним екосистемам. Незважаючи на те, що Україна за рівнем адвентизації флори (14 %) займає досить високе місце серед інших країн світу, у нас ще надто мало надають уваги можливим загрозам і ризикам, пов'язаним з інвазійними видами (Бурда, 2014).

Наші дослідження в урбоекосистемі Львова упродовж 2014 – 2016 років дали змогу встановити, що хоча у синантропній флорі переважає апофітна фракція, кількість адвентивних рослин зростає в техногенно трансформованих екотопах. Окрім того, на залізничних коліях за часом занесення переважають кенофіти (57,7%), тоді як у центральній частині міста, у парках і лісопарках, селітебній зоні – археофіти (55,4%). Інвазійні види поселяються у першу чергу в техногенно трансформованих екотопах: залізничні колії, уздовж автодоріг, на кар'єрах, сміттєзвалищах, будівельних майданчиках тощо, а згодом поширюються у сквери, лісопарки і парки, якщо там не проводять робіт по догляду за зеленими насадженнями.

В урбоекосистемі адвентивні види потрапляють зазвичай шляхами сполучення, передусім залізницями, а також із культури.

Серед інвазійних рослин в урбоекосистемі Львова можна виділити групу видів, яких ще називають трансформерами (Richardson et al., 2000) – тобто рослини, які, втрутившись у нове середовище, істотно змінюють характер, умови, форму або природу екосистем на значній території, приналежній цій екосистемі. Серед них ми зафіксували такі види, які уже тривалий час ростуть по всій території міста і яких важко контролювати: *Acer negundo* L., *Galinsoga parviflora* Cav., *Impatiens parviflora* DC., *Phalacrolobos annuum* (L.) Dumort., *Robinia pseudoacacia* L., *Solidago canadensis* L.

Особливо небезпечними є види, які дуже активно поширюються упродовж останніх років: види роду *Reynoutria* Houtt., зокрема *R. japonica* (Houtt.) Ronse Decr. (росте масово уздовж залізничних колій, у парках і скверах, на кладовищах і спричиняє руйнування фундаментів, огорож тощо).

Види високої ймовірності дичавіння, які люди висаджують і культивують біля будинків, на клумбах, у скверах, парках, лісопарках, лісосмугах: *Amorpha fruticosa* L., *Aster novi-belgii* L., *Elaeagnus angustifolia* L., *Lupinus polyphyllus* L., *Phytolacca americana* L., *Quercus rubra* L., *Rhus typhina* L., *Rudbeckia laciniata* L., *Symphoricarpos albus* (L.) S. F. Blake.

Небезпечні для здоров'я людини види, боротьба з якими потребує значних ресурсів і зусиль: карантинний вид *Ambrosia artemisiifolia* L. (уздовж залізничних колій, на газонах і у прибудинкових насадженнях, у центрі і на околицях міста), *Heraclеum sosnowskyi* Manden. (масово в околицях, зафіксовано на клумбах і газонах навіть у центрі міста).

Спорадично трапляються небезпечні для природних екосистем: *Amaranthus retroflexus* L., *Artemisia verlotiorum* Lamotte, карантинний вид *Cuscuta europaea* L., *Cyclachaena xanthiifolia* (Nutt.) Fresen., *Echinocystis lobata* (F. Michx.) Torr. & A. Gray, *Erigeron canadensis* (L.) Cronquist, *Geranium sibiricum* L., *Helianthus tuberosus* L., *Impatiens glandulifera* Royle, *Sisymbrium volgense* Bieb. ex Fourm., *Xanthium strumarium* L.

Загалом на території міста виявлено 46 видів, які є інвазивними або мають високий інвазивний потенціал. Серед них переважають: за життєвими формами – терофіти і гемікриптофіти, за походженням – північноамериканські; за географічною структурою – види з широкими ареалами; за ступенем натуралізації – епекофіти та ергазіофіти.

Завдяки високій фенотипічній пластичності, комплексу адаптивних пристосувань інвазійні види мають здатність до успішної колонізації антропогенно порушених урбаністичних територій, тому важливим є постійний моніторинг за цими видами, а також просвітницька робота з населенням, зокрема про безпеку неконтрольованої інтродукції.